

Instrucțiuni pt completarea anexei 6:
Factorii de mediu - Model anexă a anchetei sociale
pentru copiii cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale

Nr	Cod CIF-CT	Factorii de mediu (se specifică sub fiecare denumire generică)	Bariere	Facilitatori
1		Produse sau tehnologii asistive/de sprijin disponibile		
a	e1151	de uz personal în viața cotidiană	-	+
b	e1201	pentru mobilitate și transport personal în interior și exterior	-	+
c	e1251	pentru comunicare	-	+
d	e1301	pentru educație	-	+
e	e1351	pentru locul de muncă	-	+
2		Mediu fizic accesibil		
a	e150	produse și tehnologii de proiectare și construcție a clădirilor de uz public	-	+
b	e160	produse și tehnologii de amenajare a terenurilor	-	+
3		Relații intrafamiliale funcționale		
a	e310	mediul familial imediat (persoanele care locuiesc cu copilul)	-	+
b	e315	familia extinsă	-	+
c1	-	atașament sigur	-	+
c2	-	atașament nesigur/dezorganizat	+	-
4		Abilități parentale în raport cu dizabilitatea copilului		
a	-	acoperirea nevoilor de bază ale copiilor	-	+
b	-	protecția copilului împotriva violenței	-	+
c	-	sprijinirea dezvoltării fizice și psihice a copilului	-	+
d	-	reprezentarea intereselor copiilor în comunitate	-	+
e	-	rezolvarea de probleme/crize	-	+
f	-	gestionarea propriilor frustrări și a furiei	-	+
5		Rețea de sprijin al familiei		
a	e315	familia extinsă	-	+
b	e320	prieteni	-	+
c	e320	cunoștințe, colegi, vecini și membri ai comunității	-	+
d	e330	persoane cu funcții de conducere	-	+
e	e340	însoțitori și asistenți personali	-	+
f	e355	profesioniști în domeniul sănătății	-	+
g	e360	alți profesioniști	-	+
6		Atitudini pozitive față de dizabilitate		
a	e410- e415	individuale ale membrilor familiei	-	+
b	e420- e425	individuale ale prietenilor, cunoștințelor, colegilor, vecinilor și membrilor comunității	-	+
c	e430	individuale ale persoanelor cu funcții de conducere	-	+
d	e440	individuale ale însoțitorilor și asistenților personali	-	+
e	e450- e455	individuale ale profesioniștilor în domeniul sănătății și din domenii conexe	-	+
f	e460	ale comunității/societății	-	+
7	-	Servicii disponibile	-	+
8	-	Accesul la servicii	-	+

Semnul „-” (minus) reprezintă lipsa/ insuficiența factorului de mediu în viața copilului (coloana a 4-a din tabel) și semnifică o barieră, cu o singură excepție: la atașamentul sigur semnul „-” reprezintă un facilitator.

Semnul „+” (plus) reprezintă prezența factorului de mediu în viața copilului (coloana a 5-a din tabel) și semnifică un facilitator, cu o singură excepție: la atașamentul nesigur/ dezorganizat semnul „+” reprezintă o barieră.

Consemnarea „-” sau „+” nu este suficientă. Pe cât posibil, se consemnează dedesubt ce anume constituie bariera sau facilitatorul.

Se completează doar itemii care corespund situației copilului. Restul nu se completează sau se taie sau se consemnează „nu e cazul”.

1. Definiția din Ordinul comun 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (1) Produse sau tehnologii asistive/ de sprijin disponibile: „Orice produse, instrumente, echipamente sau tehnologii adaptate sau concepute special pentru a îmbunătăți/ maximiza potențialul copilului cu dizabilități.”

Factorii de mediu (1) au fost selectați din capitolul Produse și tehnologii din CIF-CT:

„Produse, naturale sau create de om, sau de sisteme de produse, echipamente și tehnologii, aflate în mediul din imediata apropiere a individului și care sunt adunate, create, produse sau fabricate. Orice produs, instrument, echipament sau tehnologie adaptate sau concepute special pentru a îmbunătăți funcționarea unei persoane cu dizabilități.”

1.a. = e1151 din CIF-CT: Produse și tehnologii asistive / de sprijin de uz personal în viața cotidiană
„Echipament, produse și tehnologii, adaptate sau concepute special, care ajută oamenii în viața cotidiană, de tipul dispozitive protetice și ortopedice, proteze neurale (de exemplu, dispozitive de stimulare funcțională care controlează vezica urinară, intestinele, ritmul cardiac și respirator) și unități de control al mediului ambiental cu scopul de a facilita controlul indivizilor asupra mediului/ spațiului interior în care locuiesc (scanere, sisteme de telecomandă, sisteme cu comandă a vocii, întrerupătoare cu temporizare).”

1.b. = e1201 din CIF-CT: Produse și tehnologii asistive / de sprijin pentru mobilitate și transport personal în interior și în exterior

„Echipamente, produse și tehnologii adaptate sau special concepute, care ajută persoanele să se deplaseze în interiorul și exteriorul clădirilor, de exemplu, dispozitive pentru mersul pe jos, automobile și furgoane speciale, adaptări la vehicule, fotolii rulante, scutere și dispozitive care ajută persoanele să-și schimbe locul/ poziția.” Exemple de dispozitive pentru mersul pe jos: baston, cadre de mers, cârje.

1.c. = e1251 din CIF-CT: Produse și tehnologii asistive / de sprijin pentru comunicare

„Echipamente, produse și tehnologii, adaptate sau special concepute, care ajută oamenii să trimită și să primească informații, de exemplu, dispozitive vizuale specializate, dispozitive electro-optice, dispozitive specializate de scriere, desen sau pentru scris de mână, sisteme de semnalizare, software și hardware speciale (computer adaptat pentru persoane cu surdocecitate), implanturi auditive, aparate auditive, adaptoare auditive de modulare de frecvență, proteze vocale, tăblițe de comunicare, ochelari și lentile de contact.” Exemplu de sistem de software și hardware speciale: computer adaptat pentru persoane cu surdocecitate.

1.d. = e1301 din CIF-CT: Produse și tehnologii asistive/ de sprijin pt educație

„Echipamente, produse, procese, metode și tehnologii, adaptate și special concepute, utilizate pentru achiziția de cunoștințe, experiențe sau deprinderi, de exemplu, tehnologie informațională specializată.”

1.e. = e1351 din CIF-CT: Produse și tehnologii asistive/ de sprijin pt locul de muncă

„Echipamente, produse și tehnologii adaptate sau special concepute pentru locul de muncă pentru a facilita activitățile de lucru, de exemplu, mese reglabile, pupitre și dulapuri de fisier; uși de acces birou intrare/ ieșire telecomandate; hardware, software, accesorii și aparate de control al mediului menite să faciliteze îndeplinirea sarcinilor de lucru ale individului și să controleze mediul în care acesta lucrează (de exemplu scanere, sisteme de telecomandă, sisteme comandate prin voce și întrerupătoare cu temporizare).” Valabil pentru copiii cu vârsta peste 15 ani, dacă sunt angajați.

2. Definiția din Ordinul comun 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (2) Mediu fizic accesibil): „Mediul din comunitate proiectat și adaptat pentru persoanele cu dizabilități.”
Factorii de mediu (2) au fost selectați din capitolul Produse și tehnologii din CIF-CT (vezi definiția mai sus).

2.a. = e150 din CIF-CT: Produse și tehnologii de proiectare și construcție a clădirilor de uz public
„Produse și tehnologii care alcătuiesc pentru un individ mediul, interior și exterior, construit de mâna omului și care este destinat, proiectat și construit pentru uz public, inclusiv cele adaptate și special concepute.

Includ: produse și tehnologii de proiectare și construire a intrărilor și ieșirilor, a facilităților și traseelor.”

Informații detaliate se regăsesc în următoarele coduri din CIF-CT:

e1500 Produse și tehnologii de proiectare și construcție pentru intrările și ieșirile din clădirile de uz public.

„Produse și tehnologii de intrare în și ieșire din mediul construit de mâna omului, care este destinat, proiectat și construit pentru uz public, de exemplu, proiectarea și construirea intrărilor și ieșirilor în / din clădirile de uz public (de exemplu, instituții, magazine și teatre), clădiri publice, rampe mobile și fixe, uși electrice, bară de deschidere pentru uși și praguri de uși la nivelul solului.”

e1501 Produse și tehnologii de proiectare și construcție pentru asigurarea accesului la facilitățile din interiorul clădirilor de uz public

„Produse și tehnologii referitoare la facilitățile din interiorul clădirilor proiectate și construite pentru uz public, de exemplu, toalete, cabine de telefoane sau audio, lifturi sau ascensoare, secvențe de anunțuri / avertizări sonore, rampe, termostate (pentru reglarea temperaturii) și locuri accesibile în săli sau pe stadioane.”

e1502 Produse și tehnologii de proiectare și construcție pentru identificarea direcției / traseului, parcurgerea traseului și indicarea localizării în clădirile de uz public

„Produse și tehnologii de interior și de exterior, concepute și construite pentru uz public, pentru a ajuta oamenii să identifice traseul în interiorul și din imediată apropiere a unei clădiri și să localizeze locurile spre care doresc să meargă, de exemplu, panouri de semnalizare, în Braille sau scrise, dimensiunile coridoarelor, suprafețele podelelor, chioscuri accesibile și alte forme de indicații.”

e1503 Produse și tehnologii de proiectare și construcție pentru siguranța fizică a persoanei în clădirile de uz public

„Produse de interior și de exterior și tehnologii de uz public pentru a asigura siguranța, de exemplu, balustrade pentru paturi și sisteme de semnalizare pentru situații de urgență.”

2.b. = e160 din CIF-CT: Produse și tehnologii de amenajare a terenurilor

„Produse și tehnologii de amenajare a suprafețelor de teren, inclusiv cele adaptate sau special concepute, deoarece acestea afectează mediul exterior al unui individ prin implementarea politicilor de exploatare și sistematizare a terenurilor, proiectarea, planificarea și amenajarea spațiului.

Includ: produse și tehnologii referitoare la suprafețele de teren care sunt sistematizate, prin implementarea politicilor de exploatare a terenurilor, de ex zonele rurale, zonele suburbane, zonele urbane, parcurile, zonele de conservare și rezervațiile naturale.”

Informații detaliate se regăsesc în următoarele coduri din CIF-CT:

e1600 Produse si tehnologii de amenajare a terenurilor din mediul rural

„Produse si tehnologii referitoare la terenurile din zonele rurale, deoarece acestea afectează mediul exterior al unui individ prin implementarea politicilor de exploatare / sistematizare a terenurilor din mediul rural, proiectarea, planificarea si amenajarea spațiului, de exemplu, terenuri agricole, drumuri de acces si semnalizarea prin panouri corespunzătoare.”

e1601 Produse si tehnologii de dezvoltarea a terenurilor din zone suburbane

„Produse si tehnologii referitoare la terenurile din zonele suburbane, deoarece acestea afectează mediul exterior al unui individ prin implementarea politicilor de sistematizare a terenurilor din zonele suburbane, proiectarea, planificarea si dezvoltarea spațiului, de exemplu, tăieturi la nivelul bordurilor, trotuare, semnalizare prin panouri si iluminarea străzilor.”

e1602 Produse si tehnologii de amenajare a terenurilor din zonele urbane

„Produse si tehnologii referitoare la terenurile din zonele urbane, deoarece acestea afectează mediul exterior al unui individ prin implementarea politicilor de sistematizare a terenurilor din zonele urbane, prin proiectarea, planificarea si amenajarea spațiului, de exemplu, tăieturi la nivelul bordurilor, rampe, semnalizare prin panouri si iluminatul străzilor.”

e1603 Produse si tehnologii de amenajare a parcurilor, zonelor de conservare si rezervațiilor naturale

„Produse si tehnologii referitoare la terenurile care constituie parcuri, zone de conservare sau rezervații naturale, deoarece acestea afectează mediul exterior al unui individ prin politicile de sistematizare a terenurilor si prin proiectarea, planificarea si amenajarea spațiului, de exemplu, prin marcarea corespunzătoare a zonei parcurilor sau traseelor prin rezervațiile naturale.”

3. Definiția din Ordinul comun 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (3) Relații intrafamiliale funcționale: „Interacțiunile simple și complexe, armonioase, între membrii familiei, de exemplu între copii, părinți, alți membri ai familiei sau persoane care locuiesc cu copilul.”

Factorii de mediu (3) au fost selectați din capitolul Sprijin și relații din CIF-CT:

„Oameni sau animale care oferă sprijin real, fizic sau emoțional, pentru dezvoltare, protecție, asistență si în relațiile cu alte persoane, în locuința acestora, la locul de muncă, la școală sau la joacă sau în alte secvențe ale activităților lor cotidiene. Capitolul nu cuprinde atitudinile persoanei sau oamenilor care oferă sprijinul. Factorul ambiental descris nu este persoană sau animal, ci reprezintă cantitatea de sprijin fizic si emoțional pe care persoanele sau animalele îl oferă.”

În plus față de CIF-CT, la acest capitol se apreciază și atașamentul copilului în acord cu definițiile conforme teoriei atașamentului a lui Bowlby.

3.a. = e310 din CIF-CT: Mediul familial imediat

„Indivizi care au o legătură prin naștere, căsătorie sau prin alte relații recunoscute de cultură ca fiind familie imediată, de exemplu, soți / soții, parteneri, părinți, frați si surori, copii, părinți sociali, părinți adoptivi si bunici.” Prin părinți sociali se înțeleg atât familiile substitutive (asistenții maternali și persoanele/ familiile de plasament), cât și personalul care lucrează direct cu copiii în casele de tip familial, inclusiv mamele sociale din cadrul SOS Satele Copiilor.

3.b. = e315 din CIF-CT: Familia extinsă

„Indivizi care au o legătură prin familie sau căsătorie sau prin alte relații recunoscute de cultură ca fiind familie lărgită, de exemplu, mătuși, unchi, nepoți si nepoate.

Exclude: mediul familial imediat (e310).”

3.c1. Se prezumă și se consemnează un atașament sigur între copil și mama sa/ altă persoană din familie dacă se observă un comportament emoțional stabil între cei doi și adultul se dovedește a fi o persoană de referință pentru copil.

3.c2. Se prezumă și se consemnează un atașament nesigur sau dezorganizat atunci când copilul nu pare că a stabilit o relație constant apropiată față de persoana de referință din familie.

4. Definiția din Ordinul comun 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (4) Abilități parentale în raport cu dizabilitatea copilului: „cunoștințele, atitudinile și comportamentele dobândite pentru: acoperirea nevoilor de bază ale copiilor, protecția copilului împotriva violenței, sprijinirea dezvoltării fizice și psihice a copilului, reprezentarea intereselor copiilor în comunitate, rezolvarea de probleme/crize și gestionarea frustrărilor și a furiei.” Abilitățile parentale țin nu numai de părinți, ci și de cei care „țin” locul acestora precum: bunici, familii substitutive, persoane de referință, persoane de îngrijire.

4.a. Acoperirea nevoilor de bază ale copiilor presupune satisfacerea condițiilor care asigură supraviețuirea: hrană, îmbrăcăminte, locuință, acces la servicii medicale primare.

4.b. Protecția copiilor împotriva violenței se referă la integritatea fizică, psihică și morală a copiilor, în relație cu mediul înconjurător, respectiv cu persoane, grupuri, instituții. Presupune informarea copiilor cu privire la toate formele de violență asupra copilului, în funcție de vârstă, tipul de dizabilitate și capacitatea de înțelegere, precum și două tipuri de comportamente din partea părinților: monitorizare/ control parental (supravegherea nutriției, a stării de sănătate, a comportamentelor copilului în raport cu factorii de risc, precum fumatul, alcoolul etc.) și transmiterea abilităților de auto-protecție.

Conform HG 49/2011, anexa 1, „violența asupra copilului reprezintă un concept complex și integrator pentru diversele forme de abuz fizic, verbal, emoțional, sexual, neglijare, exploatare economică/exploatare prin muncă, exploatare sexuală, răpire și/sau dispariție, migrație în situații de risc, trafic, violență prin internet etc, raportându-se la toate mediile cu care copilul se află în relație: familie, instituții de învățământ, medicale, de protecție, medii de cercetare a infracțiunilor și de reabilitare/ detenție, internet, mass-media, locuri de muncă, medii sportive, comunitate etc.” Definițiile operaționale se regăsesc în același act normativ.

4.c. Sprijinirea dezvoltării fizice și psihice a copiilor se referă la promovarea tuturor aspectelor legate de dezvoltarea copilului – fizice, emoționale, cognitive, sociale, morale, sexuale, spirituale, culturale și educaționale. Presupune următoarele calități ale relației părinte-copil: strictețe, atașament emoțional și controlul asupra balanței de putere. Disciplina pozitivă reprezintă o formă de management al balanței de putere dintre părinte și copil.

4.d. Reprezentarea intereselor copiilor în comunitate se referă la rolul jucat de părinte în interacțiunile dintre copil și diverse persoane, grupuri, instituții, mai ales atunci când vârsta copilului sau tipul dizabilității nu îi permite să se reprezinte singur.

4.e. Rezolvarea de probleme/crize se referă la capacitatea părintelui de a găsi soluții la diversele probleme cu care se confruntă copilul, precum și la propriile probleme în relația cu copilul. Din gama problemelor cu care se pot confrunta copiii sunt: stigmatizarea, discriminarea, consumul de tutun, alcool și/sau droguri, anturajul (de ex. preocupări, presiunea grupului), agresivitate și autoagresiune, relații romantice, intime etc. Apelarea la specialist atunci când capacitatea părintelui este depășită în a face față problemei/ crizei reprezintă, de asemenea, o formă de soluționare. Se acordă atenție perioadelor de tranziție din viața copilului care pot declanșa crize în viața copilului, dar și a părinților.

4.f. Gestionarea propriilor frustrări și a furiei se referă la capacitatea părintelui de a face față acestor emoții și a apela la modalități neagresive de exprimare a acestora, precum:

- Exprimarea emoției într-o manieră asertivă – un mod sănătos de manifestare, astfel încât să-ți faci cunoscute nevoile fără să-i rănești pe alții;
- Suprimarea furiei – emoția sa poate inhiba prin concentrarea pe alte aspecte pozitive;

- Calmarea – modalitate de control pe de o parte asupra comportamentului extern, pe de altă parte asupra răspunsurilor interne.

5. Definiția din Ordinul comun 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (5) Rețea de sprijin a familiei: „Totalitatea persoanelor din familia lărgită, alte rude, vecini, prieteni și profesioniști din comunitate, care oferă un ajutor constant familiei.”

Factorii de mediu (5) au fost selectați din capitolul 3 Sprijin și relații din CIF-CT (vezi definiția mai sus).

5.a. = e315 vezi definiția mai sus.

5.b. = e320 din CIF-CT: Prieteni

„Persoane care sunt apropiate și participante permanente într-o relație caracterizată prin încredere și sprijin reciproc.”

5.c. = e325 din CIF-CT Cunoștințe, colegi, vecini și membri ai comunității

„Indivizi care se cunosc unii pe alții ca fiind cunoștințe, colegi, vecini și membri ai comunității, în situații de muncă, la școală, în activități recreative, și în alte aspecte de viață și care împărtășesc trăsături demografice ca vârsta, sexul, religia, credința sau etnia sau care urmăresc interese comune. Exclud: asociații și servicii ale instituțiilor (e5550).”

5.d. = e330 din CIF-CT: Persoane cu funcții de conducere

„Indivizi care au responsabilități de luare de decizii pentru ceilalți și care, din punct de vedere social, au influență sau putere definite pe baza rolului social, economic, cultural sau religios pe care îl au în societate, de ex profesori, angajatori, supervizori, lideri religioși, persoane care înlocuiesc pe cei care iau decizii, tutori sau mandatar.”

5.e. = e340 din CIF-CT: Însotitori și asistenți personali

„Persoane care asigură serviciile necesare de sprijin pentru indivizi în activitățile curente ale acestora și pentru menținerea performanțelor la locul de muncă, în educație sau în alte situații de viață, servicii asigurate, fie din fonduri de stat sau private, fie în alt mod pe bază de voluntariat, de exemplu, furnizori de sprijin pentru activități casnice, însoțitori personali, persoane de sprijin pentru transport, ajutor plătit, bone și alte persoane care funcționează ca persoane de îngrijire primară.

Exclud: mediul familial imediat (e310); familia extinsă (e315); prietenii (e320); servicii generale de sprijin social (e5750); profesioniști în domeniul sănătății (e355).”

5.f. = e355 din CIF-CT: Profesioniști în domeniul sănătății

„Toți furnizorii de servicii care lucrează în cadrul sistemului de sănătate, de ex medici, asistente medicale, fizioterapeuți, terapeuți ocupaționali, logopezi, audiologi, orto-proteziști, lucrători medico-sociali.

Exclud: alți profesioniști (e360).”

5.g. = e360 din CIF-CT: Alți profesioniști

„Toți furnizorii de servicii care lucrează în afara sistemului de sănătate, inclusiv avocați, lucrători/asistenți sociali, profesori, arhitecți și designeri (proiectanți).

Exclud: profesioniști în domeniul sănătății (e355).”

6. Definiția din Ordinul 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (6) Atitudini pozitive față de dizabilitate: „Manifestările observabile ale obiceiurilor, practicilor, ideologiilor, valorilor, normelor, credințelor factuale și religioase, care influențează favorabil comportamentul individual și viața socială la toate nivelurile.”

Factorii de mediu (6) au fost selectați din capitolul 4 Atitudini din CIF-CT:

„Consecințele observabile ale obiceiurilor, practicilor, ideologiilor, valorilor, normelor, credințelor factuale și religioase. Acestea atitudini influențează comportamentul individual și viața socială la toate nivelurile, de la relațiile interpersonale și asociațiile comunitare, până la structurile politice, economice și legale; de exemplu, atitudini individuale sau ale societății despre credibilitatea și valoarea persoanei ca ființă umană care poate motiva practici pozitive, onorifice sau practici negative și discriminatorii (de exemplu, stigmatizarea, stereotipia și marginalizarea sau neglijarea unei persoane). Atitudinile clasificate sunt cele ale altor persoane decât cea a cărei situație este descrisă. Ele nu aparțin persoanelor înseși. Atitudinile individuale sunt grupate în categorii în funcție de tipul relațiilor listate la Capitolul 3, Factorii de mediu. Valorile și credințele nu sunt codificate separat de atitudini, pentru că se presupune că acestea sunt forțele de acțiune din spatele atitudinilor.”

6.a. = e410-415 din CIF-CT: atitudinile familiei (mediul familial imediat) se consemnează împreună cu cele ale familiei extinse

6.b. = e420-e425 din CIF-CT: atitudinile prietenilor se consemnează împreună cu cele ale cunoștințelor, colegilor, vecinilor și membrilor comunității

6.c. = e430 din CIF-CT: Atitudinile individuale ale persoanelor cu funcții de conducere
Persoanele cu funcții de conducere se referă la acele persoane care interacționează în mod frecvent, nu sporadic, cu copilul și se află într-o relație de autoritate cu acesta, precum: profesorii, personalul din serviciul rezidențial.

6.d. = e440 din CIF-CT: Atitudinile individuale ale însoțitorilor și asistenților personali

6.e. = e450-e455 din CIF-CT: atitudinile profesioniștilor din domeniul sănătății se consemnează împreună cu cele ale altor profesioniști

Definiția din CIF-CT pentru 6.a.-6.e.: „Opinii și credințe generale sau specifice ale ... despre persoană sau despre alte chestiuni (de ex subiecte sociale, politice și economice), care influențează comportamentul și acțiunile individuale.”

6.f. = e460 din CIF-CT: Atitudini ale societății

„Opinii sau credințe pe care le au în general oamenii unei culturi, societăți, unui subgrup cultural sau unui alt grup social, față de alți indivizi sau față de un alt grup social, sau față de alte aspecte politice, economice și sociale, care influențează comportamentul și acțiunile grupului sau individului.”

7. Definiția din Ordinul 1306/1883/2016 pentru factorii de mediu (7) Servicii disponibile: „serviciile publice, private și pe bază de voluntariat, sociale, medicale, de psihoterapie și alte tipuri de terapie, de exemplu: logopedie, kinetoterapie, terapie ocupațională și educaționale necesare pentru reabilitarea copilului cu dizabilități.”

8. Factorii de mediu (8) Accesul la servicii: Serviciul este disponibil în comunitate, județ/ sector sau în alt județ/ sector, dar familia nu are acces la acesta. Se consemnează motivul pt care familia nu are acces la serviciul respectiv. De exemplu, lipsa resurselor financiare pentru asigurarea transportului la servicii, lipsa mijloacelor de transport, împiedicarea accesului egal în cadrul serviciului (de ex. copilul nu poate frecventa școala din comunitate din varii motive, cum ar fi: părintele optează pentru școală specială în ciuda recomandării SEOSP pentru școala de masă, unitatea școlară nu admite copii cu dizabilități în școală) se consemnează ca bariere.